

Thomas Meyer
Alfred Gusenbauer

La identitat política de la Unió Europea

número 150

PAPERS DE LA FUNDACIÓ

La identitat política de la Unió Europea

Thomas Meyer i Alfred Gusenbauer

Thomas Meyer

Actuacions i identitat política a la Unió Europea

Thomas Meyer és professor de Ciència Política de la Universitat de Dortmund, vicepresident de la Comissió de principis bàsics de l'SPD, i cap del Departament de Formació Política de la Friedrich Ebert Stiftung.

Nota: El text va ser publicat amb el títol de "Actorship And Political Identity In The European Union" dins el llibre *The EU – A Global Player?*, de René Cuperus, Karl A. Duffek, Erich Fröschl, Tobias Mörschel (eds.), publicat el 2006 per la Friedrich Ebert Stiftung, el Renner Institut i la Wiardi Beckman Stichting.

Alfred Gusenbauer

Present i futur de la Unió Europea

Alfred Gusenbauer és canceller d'Àustria des de gener de 2007 i president del Partit Socialdemòcrata d'Àustria (SPÖ) des d'abril de 2000. Ha estat membre del Parlament austríac des del 1991, i líder del grup parlamentari socialdemòcrata des de l'any 2000.

Nota: El text va ser publicat amb el títol de "Presence And Future Of The European Union" dins el llibre *The EU – A Global Player?*, de René Cuperus, Karl A. Duffek, Erich Fröschl, Tobias Mörschel (eds.), publicat el 2006 per la Friedrich Ebert Stiftung, el Renner Institut i la Wiardi Beckman Stichting.

Juliol de 2007

La reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol procediment, compresos la reprografia i el tractament informàtic, resta rigorosament prohibida sense l'autorització expressa dels titulars del copyright, i estarà sotmesa a les sancions establertes per la llei.

© d'aquesta edició: Fundació Rafael Campalans

Via Laietana, 38. pral.

08003 Barcelona

Tel.: 93 319 54 12 - Fax: 93 319 98 44

fundacio@fcampalans.cat

Impressió: Espai Gràfic Anagrafic, SL - Tel. 93 372 32 62

ISSN: 1138-4514

Dipòsit legal: B-47.542-97

Índex

Actuacions i identitat política a la Unió Europea	5
Present i futur de la Unió Europea	19

Actuacions i identitat política a la Unió Europea

Thomas Meyer

Professor de Ciència Política, Universitat de Dortmund

Actuació política i identitat

Per tal que la UE sigui un cos polític pròpiament dit, per crear un sentiment de solidaritat entre els seus ciutadans, i també per a la seva capacitat de ser un actor polític unificat tant internament com externa, el sentiment d'identitat compartida és una condició necessària. Identitat política i actuació política tenen una interrelació estreta: un sentiment d'identitat política en els ciutadans i els actors polítics claus de la Unió forma la base de l'acció conjunta, mentre que per la seva banda una actuació amb èxit nodreix el sentiment d'identitat política en tots els àmbits importants de la Unió.

La UE ha patit durant els darrers anys uns dèficits particularment dolorosos pel que fa a identitat política i actuació en dos camps amplis d'acció política i d'acció simbòlica representativa: política exterior i política social. Aquest assaig vol analitzar la naturalesa i les arrels d'aquests dèficits. Pel que fa a la dimensió social de la Unió, també proposarà solucions per l'actual dilema.

Tot i que la UE no és, i probablement no serà mai, un estat en el sentit dels moderns estats nació, no hi ha cap dubte que mostra algunes de les característiques d'una administració estatal. Particularment, ofereix una sèrie coherent d'institucions polítiques globals amb un poder sobirà mínim. Hi ha, malgrat tot, un ampli consens entre acadèmics i polítics sobre el fet que la Unió d'avui encara és molt lluny d'aconseguir una identitat política pròpia. Una identitat que hauria d'estar suficientment encambrada dins dels cors i les ments dels seus ciutadans com per servir els seus fins adequats en el procés polític. Aquest dèficit àmpliament lamentat és, certament, una de les principals causes subjacents a la present crisi de la Unió i un dels obstacles permanents en el camí de futurs progressos. Aquesta crisi, que s'ha posat de manifest durant el procés de ratificació de l'esborrany del Tractat Constitucional de la UE, es presenta com una crisi d'identitat bidimensional. Afecta tant la identitat de la UE com a projecte polític com la consciència d'identitat afí dels ciutadans de la Unió.

La identitat europea, la identitat de la Unió Europea, s'ha de construir i entendre com un concepte *polític* i no com una substància o una herència cultural a descobrir i reformular des de les tradicions històriques del continent. Atès que la UE s'entén a ella mateixa bàsicament com una democràcia *liberal, participativa i social*, la insistència en qualsevol forma d'identitat cultural que vagi substancialment més enllà de la cultura política de la pròpia democràcia contradiria seriosament la seva identitat constitucional i soscavaria les seves normes genuïnes de legitimitat. Hi pot haver, i hi ha d'haver, una discussió sobre els fonaments culturals que necessita la cultura política de la democràcia, però no hi ha un espai legítim per a la idea que la UE requereix una identitat cultural compartida entre els seus ciutadans. Aquesta és una de les raons per les quals la idea de donar a la tradició cristiana un lloc prominent a la Constitució Europea estava condemnada des d'un bon principi. Després de moltes disputes sobre la qüestió, l'esborrany del Tractat Constitucional de la UE del 2004 afortunadament té en compte aquesta proposta.¹

Dos pilars d'identitat: pertinença i projecte

Gràcies a la història de la construcció dels estats nació sabem que la identitat política d'un sistema polític s'ha de basar invariablement en dos pilars: en primer lloc, la consciència dels ciutadans de *pertànyer* a un mateix conjunt d'institucions que tenen el poder de prendre decisions vinculants per a les vides de tots ells; en segon lloc, la identificació d'aquests ciutadans amb un *projecte polític* comú d'aquesta administració que es defineix mitjançant certs valors bàsics i objectius polítics que consenten a perseguir conjuntament. Malgrat el marge que queda per a la interpretació dels valors bàsics i els objectius polítics d'un projecte comú, sembla que una de les condicions necessàries perquè una identitat política esdevingui funcional sigui l'existència d'un mínim de propostes clares pel que fa al seu contingut i significat. El significat concret d'aquests valors per a l'acció política podria, però, estar i continuar en disputa. I, el que és més rellevant, el projecte polític definit pels valors i objectius ha de tenir alguna qualitat vinculant, com ara ser un element central de la constitució del conjunt d'institucions, o un element indisputable de la seva cultura política.

1. Veure Cerutti, F. (2001) "Towards the Political Identity of the Europeans" a F. Cerutti, E. Rudolph (eds.), *A Soul for Europe. A Reader*, Leuven: Peeters.

Tot i que, d'una manera suau i derivada, la identitat política en un món globalitzat també podria incloure un sentit postmodern de pertinença política que transcendeixi les fronteres d'un determinat territori nacional o regional; la identitat política central dels ciutadans continuarà depenent d'una estructura institucional compartida. En aquest sentit, la identitat política en el futur previsible encara serà d'una qualitat *moderna* enlloc de *postmoderna*.

És un fet indiscutible que els valors bàsics de la cultura política efectiva en qualsevol comunitat són un fenomen *cultural* fins al punt que estan encambrats als cors i les ments dels ciutadans. Tot i això, els valors d'una cultura política tal afecten només un sector molt particular d'aquesta cultura i han de ser, malgrat certes connexions, distingits clarament de la majoria dels altres sectors. La cultura política d'un col·lectiu social és una sèrie limitada d'orientacions, atès que afecta únicament aquelles actituds i valors dirigits a la dimensió política de la comunitat.² Els estudis sobre la cultura política han establert ben clarament que en una democràcia liberal aquest sector de la cultura general d'una societat és limitat en el seu abast i les seves arrels, i coexisteix bé amb diferències en d'altres camps rellevants com són els de les persuasions i orientacions culturals. Les diferències en altres sectors de les orientacions culturals de la gent, com les creences religioses o els hàbits de la vida quotidiana, poden ser perfectament compatibles amb valors i hàbits compartits en relació amb els assumptes de l'àmbit públic. Així doncs, la identitat dels ciutadans requerida per institucions com els estats nació, o bé els sistemes polítics regionals com ara la UE, és política i no cultural en el sentit autèntic del concepte. Els dos *pilars*, *pertinença institucional* i *consens de projecte*, són, però, condicions necessàries per a una identitat que pugui servir els seus fins polítics decisius per a qualsevol comunitat política.

Dos nivells d'identitat política: guió i cultura política

Per tal que una identitat política sigui funcional en el procés polític d'un sistema institucional, aquesta identitat ha d'existir a dos nivells de la realitat política: en el *guió institucionalitzat* i en la *sociocultura política*.³ La primera condició es compleix sempre

2. Veure Almond, G., Verba, S. (1963). *The Civic Culture. Political Attitudes and Democracy in Five Nations*, Princeton, N.J.: Princeton University Press.

3. Pel concepte de guió d'identitat compareu Meyer, J. i altres (1997) "World Society and the Nation State", *American Sociological Review*, 103: 144-181.

que hi hagi un conjunt clarament definit de valors bàsics i objectius polítics que en delimitin tant el caràcter polític com aquelles polítiques prioritàries; tant pel que fa referència a la constitució de les institucions, com en alguna manera funcionalment equivalent. En el cas de la UE, aquests es poden trobar en els tractats de la Unió⁴ i en l'esborrany del Tractat Constitucional.⁵ La interpretació exacta d'aquests valors bàsics i objectius polítics pot romandre, i en la major part dels casos certament roman, qüestionada i fins a cert punt subjecta a una permanent evolució silenciosa. Malgrat això, cal que hi hagi alguna font comú vinculant per a tots els ciutadans que doni als seus arguments un terreny, un significat i una direcció comuns.

L'esborrany de Tractat Constitucional de la UE certament conté molts valors bàsics i objectius polítics que defineixen la seva identitat política a *nivell de guió*, de manera molt més precisa i global que en el cas de la majoria d'estats membres. La pregunta crucial és, però, si hi ha prou correspondència entre el nivell de guió i la cultura política dels *demos* europeus. Aquesta correspondència hauria d'incloure, per part dels ciutadans, tant un sentiment de pertinença institucional a la UE com una identificació amb els valors i objectius marcats en el guió. Hi ha pocs dubtes que és aquí, precisament, on tenen el seu origen els actuals problemes d'identitat de la UE.

Tant els tractats com l'esborrany de Tractat Constitucional de la UE compleixen les condicions per l'aparició d'una identitat política ben definida: perceben la UE com un sistema institucional comú amb poder sobirà, i esbossen un projecte polític (guió). La identitat política de la UE es basa, pel que fa referència al sistema polític (identitat política objectiva), en la democràcia liberal, la democràcia participativa, la unió social,

4. Veure Gerhards, J. (2005). *Kulturelle Unterschiede in der Europäischen Union. Ein Vergleich zwischen Mitgliedsländern, Beitrittskandidaten und der Türkei*, Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften.

5. Tot i que l'esborrany de Tractat Constitucional de la Unió encara no ha estat ratificat, conté i resum essencialment el que s'ha dit en els tractats de Maastricht i Amsterdam sobre les qüestions d'identitat que estem tractant. Els apartats de l'esborrany de Constitució que tracten assumptes d'identitat, en contrast amb els assumptes institucionals i de competències, no susciten disputes. Per tant, és molt probable que no estiguin subjectes a modificacions. Fins i tot en el cas improbable que l'esborrany de Constitució sigui finalment ratificat, les parts abans citades expressen, sens dubte, el consens polític dels estats membres.

la democràcia multicultural, el paper de potència pacífica mundial, i en la comunitat subsidiària. Pel que fa a la cultura política (identitat política subjectiva), es percep una emergència lenta, contradictòria i no simultània d'una fràgil capa europea, que s'afegeix a les capes nacionals i regionals que conformen les identitats polítiques dels ciutadans de la UE.⁶ En general, encara hi ha una distància considerable entre els aspectes objectius i els subjectius de la identitat política europea. Les raons són ben conegudes: la manca d'un caràcter suficientment polític dels processos polítics a la UE, i l'estat subdesenvolupat de l'esfera pública europea.

Les set dimensions de la identitat del projecte de la UE

Un estudi sobre les discussions que van acompanyar la redacció dels Tractats de Maastricht (1993) i Amsterdam (1997), que van establir la UE com una unió política, així com també de les discussions sobre l'esborrany de Tractat Constitucional, així com una anàlisi en profunditat dels propis tractats, apunten a l'existència de set dimensions centrals de la identitat del projecte polític de la UE a nivell del seu guió:

- una *democràcia liberal* sota el govern de la llei i amb respecte als drets fonamentals universals,
- una *democràcia participativa*,
- un sistema institucional transnacional i multinivell sota el principi de la *subsidiarietat*,
- un *espai social* amb respecte pels drets socials i econòmics universals,
- una *comunitat multicultural*,
- una *potència global civil*,
- una comunitat que defensa l'*equivalència de les dimensions interna i externa* dels seus valors i objectius polítics.

El procés de producció de la identitat

Sabem, gràcies a l'estudi comparatiu de la construcció d'identitats en els estats nació europeus durant el segle XIX, que hi ha tres factors crucials que decideixen

6. Magnette, Paul (1999). *La Citoyenneté européenne*, Brussel·les / Meyer, Thomas (2004). *Die Identität Europas*, Frankfurt a.M.

l'èxit o el fracàs en el procés de desenvolupar una identitat política:⁷ un *sistema educatiu* comú, el *servei militar* obligatori, i una *esfera pública conjunta* que funcioni correctament i que centri la seva atenció en aquelles qüestions polítiques que preocupen tots els ciutadans del sistema polític. La UE ha realitzat un esforç enorme per assegurar la creació d'una identitat-UE com a objectiu comú dels currículums escolars de tots els estats membres. Un servei militar comú per a tots els joves ciutadans de la UE, obligatori o no, sembla avui inimaginable. El que hi manca és la creació d'una esfera pública europea conjunta que cobreixi els assumptes polítics clau de la Unió, que reflecteixi les essències dels seus processos polítics, i que aconseguixi atraure l'atenció contínua dels ciutadans en tots els estats membres d'una manera coordinada i simultània.

La teoria democràtica estableix sense controvèrsies que a nivell nacional, l'emergència d'una esfera pública que dugui a terme una sèrie de funcions deliberatives, informatives i de control és una condició prèvia indispensable per a la qualitat democràtica dels sistemes polítics, i per a la creació i manteniment d'una identitat comú. Una esfera pública amb un funcionament defectuós tindria com a resultat una democràcia seriosament defectuosa a la qual, conseqüentment, li mancaria legitimitat. També hi ha un consens sobre el fet que, pel que fa a la UE, no només és indispensable alguna mena d'esfera pública per a un correcte funcionament de la democràcia i per donar-li una plena legitimitat democràtica, sinó també per a la creació d'una identitat política i una participació més efectiva dels ciutadans en els processos de governança. Tot i així, considerant l'estructura sense precedents de la UE, que és un sistema institucional democràtic nou i únic, multinivell i multinacional; hi ha un considerable desacord entre els acadèmics sobre fins a quin punt i de quines maneres l'esfera pública europea ha de ser similar o diferent de les esferes públiques dels estats membres, si és que la primera ha d'existir.

Hi ha dues preguntes conceptuals centrals interrelacionades que encara s'han de respondre concloentment. La primera és una pregunta que té a veure amb l'estructura: *¿Quina mena d'esfera pública, d'abast UE, es necessita perquè les diverses funcions democràtiques es puguin dur a terme de manera similar a com es compleixen aquestes funcions en les esferes públiques dels diferents estats membres (equivalència estructural)?* I la segona és una qüestió relacionada amb les

7. Veure Castells, M. (2002) "The Construction of European Identity" a M.J. Rodrigues (ed.), *The Knowledge Economy in Europe*, Cheltenham: Edwar Elgar Publishing.

funcions: ¿Les funcions bàsiques d'una esfera pública d'abast UE, que ajudi a fer de la Unió un sistema democràtic en tot el sentit de les seves normes, seran les mateixes que a nivell nacional o hauran de ser diferents, i en aquest cas, exactament de quines maneres (equivalència funcional)?⁸

Hi ha qui ha argumentat que ni una esfera pública europea funcional ni un fort sentiment d'identitat dels ciutadans d'Europa emergiran mai dins de l'estructura de la Unió Europea perquè hi manca, i hi mancarà sempre, una condició crucial per a ambdós, el *demos*. Aquest és, però, com va assenyalar Jürgen Habermas, un argument defectuós.⁹ El *demos* en un sentit estructural (objectiu) existeix, és clar, des del moment que es creen les institucions polítiques que estableixen la UE com una administració. L'emergència d'un *demos* en la UE en un sentit polític-cultural (subjectiu), d'altra banda, és el resultat gradual del funcionament apropiat d'una esfera pública europea, per mitjà d'un procés causal gradual i circular. El *demos* en el sentit polític-cultural no és, evidentment, res més que una autèntica identitat política dels ciutadans.

Identitat social europea

Hi ha, no obstant, obstacles permanents en el camí de la creació d'una identitat política europea. Aquests obstacles es deriven de les peculiaritats de la institucionalització com a tal de la UE. Per exemple, hi ha el paper particular dels *diferents modes de govern* perseguits per les diferents institucions de la Unió Europea, associat amb les preguntes obertes sobre el rol de les institucions oficials. El "mode de govern Monnet", on les decisions les pren una elit tancada a pany i forrellat, ni consentia ni requeria una identitat ben desenvolupada dels ciutadans de la UE. El govern de tipus xarxa i, encara més, el tipus de "govern participatiu" que inclou la societat civil europea, són més propers al requeriment d'una esfera pública comú i bastant conduents a la producció d'identitat política. Això és el que tenia en ment el *Tractat d'Amsterdam*, amb la seva idea de diàleg públic europeu com a mètode de construcció de consens per a la reforma institucional. També és important

8. Veure Meyer, T. "The European Public Sphere". Informe d'instrucció per al grup assessor de Ciències Socials i Humanitats de la Comissió Europea (2005).

9. Habermas (2001). Warum braucht Europa eine Verfassung, Vortrag gehalten am 26. 06. 2001 an der Universität in Hamburg (siehe: www.zeit.de/archiv).

reforçar i estendre el paper de les decisions majoritàries i el debat obert al Consell. Els partits polítics, dins i fora de les institucions, i les seves interrelacions amb la societat civil i els actors socials, també han de jugar un paper més important. Seria un gran error abordar el tema de l'obertura del procés de presa de decisions de la UE, condició *sine qua non* per a una esfera pública europea més efectiva, només en termes d'informar millor sobre l'estructura, les funcions i les competències de les institucions de la UE, o sigui, com una millora de les relacions públiques. És el propi *mode de govern* el que ha d'adquirir una nova qualitat d'obertura per poder passar l'accent principal de les polítiques de la UE d'una legitimitat de sortida a una d'entrada i, d'aquesta manera, millorar les bases d'una identitat europea.¹⁰

Un obstacle igualment intricat, si no més, per construir una identitat europea és l'asimetria de la institucionalització en dos àmbits polítics que són centrals tant en el guió institucional com en la sociocultura política de la identitat de la UE: política exterior i política social. En tots dos àmbits, la UE té un poder considerable i també uns objectius estratègics definits, però pel que fa als requisits institucionals per a la seva implementació, les estructures són evasives i dèbils. És indubtable que la percepció pública d'un paper poc clar de la dimensió social de la identitat europea a l'esborrany de Tractat Constitucional ha contribuït al rebuig d'aquest a França i a la desaprovació percebuda a d'altres estats membres.

Sens dubte, han sorgit alguns malentesos bàsics en el discurs públic sobre els continguts i el paper de l'esborrany de Tractat Constitucional, particularment en aquest camp. Tot i així, és un fet que la dimensió social de la identitat europea ocupa una posició molt alta tant a nivell del guió de la UE com a nivell polític i cultural. Permetin-me donar-los una breu anàlisi exemplar com a demostració.

El guió

A la Constitució, la dimensió social s'inclou a cinc nivells que, en conjunt, la situen en una posició prominent i forta:

10. Veure Scharpf, F. (1999), *Governing in Europe. Effective and Democratic?*, Oxford: Oxford University Press.

- En el capítol introductori, *Els objectius de la Unió*, les declaracions són per una “societat de mercat social, que aspiri a la plena ocupació i al progrés social”, per combatre “l’exclusió social i la discriminació”, per la promoció de “justícia i protecció socials”, i cohesió “social i territorial i la solidaritat entre els Estats membres.”¹¹
- Tant la política social, en un sentit més ampli, com les polítiques d’ocupació són àmbits de competència compartida entre la UE i els estats membres, on la UE té l’autoritat per estipular normes marc i complementar les polítiques nacionals.¹²
- El paper dels actors socials i el diàleg social s’identifiquen com a trets bàsics de la vida democràtica de la Unió.¹³
- Un parell de drets socials essencials s’afirmen a la Carta de Drets Fonamentals de la Unió Europea, que forma part integral de l’esborrany de Tractat Constitucional.¹⁴
- El capítol sobre “Polítiques de la Unió” presenta una llista molt àmplia d’activitats socials específiques que pot tirar endavant la Unió.¹⁵ Entre els poders de la Unió es troben les condicions laborals, incloses les consultes amb els treballadors (codeterminació), la protecció social i la seva modernització, i combatre l’exclusió social. Aquests àmbits constitueixen algunes de les àrees polítiques claus de la política social moderna.

Volem contrastar la nostra valoració de la qualitat i globalitat d’aquesta política social inclosa a l’esborrany de Tractat Constitucional amb els antecedents dels més recents estudis comparatius i idees aportades en aquest camp. Edeltraud Roller suggereix distingir entre quatre tipus diferents d’estat del benestar segons els diferents actors i cultures polítics de la UE:¹⁶

11. Veure Article I-3 de l’esborrany de Tractat Constitucional.

12. Veure Article I-14 de l’esborrany de Tractat Constitucional.

13. Veure Article I-48 de l’esborrany de Tractat Constitucional.

14. Veure Article I-74 i següents de l’esborrany de Tractat Constitucional.

15. Veure Article III-210 i següents de l’esborrany de Tractat Constitucional.

16. Veure Roller, E. (2000), “Ende des sozialstaatlichen Konsenses. Zum Aufbrechen traditioneller und zur Entstehung neuer Konfliktstrukturen in Deutschland” a O. Niedermayer, B. Westle (eds.), *Demokratie und Partizipation. Festschrift für Max Kaase*, Opladen: Westdeustcher Verlag, 88-114.

- *liberal* (simplement protecció bàsica),
- *cristianodemòcrata* (= més millora d'igualtat d'oportunitats),
- *socialdemòcrata* (= més polítiques de plena ocupació i igualtat de resultats), i
- *socialista* (= més control estatal de sous i preus).

Segons aquestes categories, el guió de la UE s'apropa clarament, amb algunes reserves, al model socialdemòcrata, particularment a la vista de la seva promoció de polítiques de codeterminació i plena ocupació.

La cultura política

Un estudi empíric d'actualitat, que cobria tots els estats membres de la UE més Turquia i Bulgària, ha demostrat que per a un elevat percentatge de la població de tots aquests països la dimensió social de la democràcia moderna és una de les màximes prioritats.¹⁷ A pràcticament tots els països, una majoria aclaparadora (70-90%) està a favor dels models socialdemòcrata o socialista d'estat del benestar. No hi ha un suport substancial a cap dels països ni per un estat del benestar *llibertari* (residual) ni per un de liberal. Als estats membres de l'Europa de l'Est, el suport pel model socialista és més fort, amb poca variació (70-80%).

Tot i que les qüestions examinades en aquest projecte d'estudi no abordaven directament la dimensió UE de les cultures polítiques de les persones, sinó només la qüestió de la política social com a tal, sembla que hi ha un suport inequívoc per alguna mena de socialdemocràcia amb un estat del benestar fort per part d'una immensa majoria dels ciutadans europeus. La idea de 'ciutadania social' és una part fonamental de la seva identitat política i, molt probablement, no hi renunciaran pel que fa a la dimensió europea de les seves aspiracions polítiques.

Clarament, hi ha una forta similitud entre els dos nivells d'identitat europea: elevades aspiracions socials tal i com estableix el guió de la UE i com inclou la cultura política de la seva ciutadania. Però, què passa amb les institucions i instruments que proporciona l'esborrany de Tractat Constitucional per a la implementació de tals aspiracions?¹⁸

17. Veure *supra*, nota 4.

18. El Tractat d'Amsterdam és similar a l'esborrany de Tractat Constitucional pel fet que perfila els mecanismes institucionals per a la implementació de la dimensió social de la UE.

Institucionalització asimètrica

Està ben establert i ha estat analitzat amb atenció que el problema clau d'implementar la dimensió social en el projecte polític europeu en el *nivell guió* de la Unió rau en la institucionalització de la creació de polítiques. Mentre totes les polítiques de creació de mercat estan institucionalitzades a nivell supranacional (comunitat), l'essència de les polítiques de correcció i suplement del mercat, és a dir, el gruix de la dimensió social, es deixa per a procediments intergovernamentals (decisions per majoria del Consell).¹⁹

Per diverses raons, la majoria de governs nacionals estan extremadament poc disposats a acceptar solucions europees en el camp de les polítiques socials, no només per motius ideològics i econòmics, sinó perquè és un àmbit bàsic per obtenir legitimitat i suport públic a nivell nacional. Això és molt important, atès que els representants són elegits nacionalment. Encara que la llista de temes socials als quals és aplicable el vot majoritari s'han ampliat a l'esborrany de Tractat Constitucional, encara hi ha una gran distància entre els objectius socials declarats i les eines institucionals disponibles per implementar aquests objectius en l'arquitectura global de la Unió. La major part de les polítiques socials i d'ocupació adoptades per la Unió requereixen decisions per consens en el Consell, i només algunes poques, com ara la igualtat de gèneres i la salut i la seguretat a la feina, estan subjectes a decisions per majoria. D'aquí que la implementació de polítiques socials a nivell de la Unió, siguin quines siguin les aspiracions dels Tractats i de la Constitució, és molt més oberta en el resultat que tota la sèrie d'objectius polítics relacionats amb la creació del mercat. Sota el present règim institucional hi ha poca pressió per una regulació vinculant en els camps de les polítiques socials i d'ocupació, la major part d'aquesta regulació queda per a la coordinació entre estats membres.

Així, la manca d'institucions efectives, d'eines i instruments per tirar endavant de manera vinculant la dimensió social de la UE esdevé el seu taló d'Aquil·les. En aquest sentit, hi ha un cert buit en el concepte d'identitat de la UE a nivell de guió.

Tot plegat, sembla que la identitat social europea pateix actualment una doble paradoxa que podria explicar algunes de les dificultats en la ratificació de l'esborrany de Constitució:

19. Veure *supra*, nota 10.

- Malgrat la dimensió social ocupa un lloc destacat en el guió de la UE, l'estructura institucional per implementar-la queda considerablement enrere.
- Malgrat que la dimensió social de la democràcia moderna està profundament arrelada a les cultures polítiques de tots els estats membres, sobretot en els estats de l'Europa de l'est, la majoria dels governs, novament sobretot a l'Europa de l'est, per raons diverses es mostren poc disposats a seguir el mateix curs a nivell europeu.

Com a conseqüència, la UE pateix dues contradiccions profundes: la primera, entre la proclamada identitat social de la UE i la realitat dels seus programes de polítiques; i la segona, entre les expectatives d'una gran majoria dels ciutadans i la seva experiència amb els resultats de les polítiques de la UE. Aquestes contradiccions són percebudes amb més força per gran part de la ciutadania europea quan es veu perillar la protecció social a nivell nacional, al mateix temps que la Unió pressiona, o sembla pressionar, per una major liberalització.

Problemes constants de legitimitat

Aquestes contradiccions naturalment tenen tendència a incitar crisis de legitimitat des del moment que els ciutadans europeus perceben que la Unió més aviat contribueix als seus problemes socials que no pas serveix com a xarxa de seguretat afegida. Per ara no hi ha a la vista cap solució substancial per a aquest dilema. Es proposa una estratègia en dues direccions per tal de facilitar la situació sota les actuals condicions institucionals. Aquesta estratègia inclouria, d'una banda, una clarificació de responsabilitats entre la UE i els estats membres que sigui entesa i acceptada pels ciutadans de la UE. D'altra banda, inclouria la creació d'una competència UE per establir el marc d'uns estàndards mínims de seguretat social i participació que donin a la idea de la UE com a Unió Social una aparença palpable, i deixar els detalls i la forma concreta de les mesures de benestar a les legislacions nacionals. Si res no canvia, la distància i la desconfiança en relació a la Unió prevaldran entre grans parts de la ciutadania i obstaculitzaran fatalment l'emergència d'una identitat europea.

Una UE que no es prengui o no es pugui prendre la dimensió social de la seva identitat política tan seriosament com promet i com esperen els seus ciutadans mai no podrà esdevenir una entitat amb la qual els ciutadans de la Unió es puguin

identificar cognitivament i emocional. L'únic camí endavant per superar el punt mort causat per les disposicions institucionals de la UE seria una estratègia conjunta entre representants dels estats membres. S'haurien de fer esforços més seriosos per acordar decisions al Consell de Ministres, decisions que demostrin de manera convincent que la UE és realment una Unió Social, una Unió que valora tant la inclusió social com la integració del mercat comú.

Conclusió

La identitat europea és un dels requisits previs per a una actuació poderosa i creïble de la UE.

La nostra anàlisi ha demostrat que pel que fa als *dos pilars*, la pertinença institucional i el consens de projecte, la identitat política requereix invariablement, d'una banda, l'existència d'una Unió institucionalitzada amb drets sobirans, a la qual s'afiliï una ciutadania ben definida, i d'altra banda l'existència d'un projecte polític prou detallat. A nivell de guió, la UE compleix totes les condicions necessàries d'identitat política.

La identitat del projecte de la UE inclou set orientacions polítiques bàsiques, que s'estableixen de manera vinculant en els tractats de la Unió i ara també a l'esborrany de Tractat Constitucional de la UE que es va acordar a la Cimera de Roma del 2004.

A nivell de guió existeix, doncs, un concepte global d'identitat europea. Pel que fa als continguts, es correspon en gran manera, segons estudis actuals, amb l'orientació política dels ciutadans de la UE a nivell de cultura política. El que manca actualment és prou identificació dels ciutadans de la Unió amb la UE com un conjunt d'institucions a les quals pertanyen i de les quals en són integrants. Sembla que això depèn en gran mesura de tres factors: un mode de govern més obert i participatiu a la UE, la millora de l'esfera pública europea, i una estratègia molt més decidida per crear polítiques socials i d'ocupació en el Consell Europeu. Una estratègia d'aquest tipus hauria de cobrir les aspiracions d'identitat expressades en el Tractat d'Amsterdam i a l'esborrany de Constitució. L'actuació de la UE només es pot millorar sosteniblement si es donen progressos en la construcció d'una identitat europea substancial, tant entre els ciutadans com entre els actors institucionals de la Unió.

Present i futur de la Unió Europea

Alfred Gusenbauer

Canceller d'Àustria i President del Partit Socialdemòcrata d'Àustria

L'any 1945, en la vetlla dels desastres del feixisme i el nacionalsocialisme, va ser certament una sàvia decisió que Europa, o alguns estats europeus, decidissin acordar un objectiu polític comú, que consistia en la resolució de no recórrer a la guerra mai més, i substituir la més terrible de les guerres per la coexistència i la cooperació pacífiques. Poso èmfasi en aquest fet perquè tinc la impressió que de vegades els objectius del projecte europeu es tornen borrosos, considerant que l'objectiu principal era acabar amb la guerra i construir la pau a Europa. Els interessos econòmics i la cooperació econòmica mai no han estat més que instruments per aconseguir i mantenir la pau a Europa. Mai no han estat els autèntics objectius del procés d'integració. De fet, la manera d'abordar-ho era molt més global, ja que la conclusió extreta de la terrible experiència bèl·lica era que la prosperitat i el benestar social i personal de la gent que viu al nostre continent s'havien de convertir en el principal objectiu. Aquest ha continuat essent, fins avui, l'objectiu primordial de la integració europea, i crec que quan donem forma a les polítiques europees i a les institucions europees hem de tenir sempre present aquest objectiu primordial.

Durant bastant de temps, vaig tenir la impressió que la Unió Europea havia arribat a entendre que la liberalització dels mercats i del comerç únicament no seria prou per assolir l'objectiu de portar prosperitat al màxim de gent possible a Europa. Com a conseqüència, les polítiques socials i d'ocupació van tenir un lloc més destacat a l'agenda europea, especialment a la segona meitat dels anys noranta, amb Àustria com a notable impulsora. Es podria dir que aquest canvi de parer va trobar la seva expressió més àmpliament coneguda en l'adopció dels objectius de Lisboa. Malgrat tot, en els darrers dos anys, el procés de Lisboa s'ha enfangat, i la revisió de meitat de mandat va mostrar que en molts aspectes estem actualment més lluny d'assolir els objectius marcats del que ho estàvem en algun moment anterior del temps.

Atès que la implementació efectiva de les polítiques socials i d'ocupació a Europa s'alentia, o com a conseqüència d'això, la capacitat de presa de decisions polítiques de la Unió Europea va entrar en una seriosa crisi, que es manifesta en diversos

àmbits. Hi ha les friccions conegudes sobre la qüestió de quina posició prendre en la guerra de l'Iraq; hi va haver visions molt divergents a la Convenció Constitucional sobre el futur desenvolupament institucional d'Europa; hi ha desacord sobre l'aprofundiment de la UE; i aparentment no hi ha una idea comú pel que fa a definir les prioritats polítiques a mig termini per a Europa.

Contra aquests antecedents, no ha de sorprendre gaire l'augment de la popularitat de grups polítics, el major interès dels quals és l'eliminació de les barreres comercials i que tenen poc o cap interès perquè la Unió Europea jugui un paper important per donar forma al futur d'Europa.

Europa s'enfronta a una greu crisi social

Crec que el desenvolupament del qual hem estat testimonis els anys recents, que ha estat marcat per una limitada capacitat de presa de decisions polítiques aparellada amb el desplaçament de les polítiques socials i d'ocupació, així com un desplaçament del model econòmic i social específic de l'Europa continental, ha estat l'origen de la greu crisi social amb la qual actualment ens enfrontem a Europa. Per sort, aquesta crisi no s'ha manifestat de manera tan explosiva a tot Europa com ho va fer durant els disturbis juvenils de les *banlieus* de París la tardor del 2005. Tot i això, és incontestable que Europa s'enfronta a una crisi social. I tots aquells que interpreten els successos dels suburbis de París principalment des de la perspectiva de seguretat i delinqüència s'haurien de preguntar: algú creu que els disturbis s'haguessin produït si tots aquells joves tinguessin un lloc de treball?

Cal un millor equilibri entre competència i solidaritat

Crec que qualsevol que es faci aquesta pregunta arribarà aviat a la conclusió que al centre d'aquesta crisi general hi ha una crisi social i també una crisi de l'economia, que ofereix a un nombre creixent d'individus un ventall gradualment decreixent de perspectives de vida i esperances. Crec per tant que s'ha de posar com a prioritat a l'agenda política socialdemòcrata un ferm compromís amb un model econòmic i social que, en contrast amb un model radicalment neoliberal, ofereixi un equilibri raonable entre competència i solidaritat. Això ha esdevingut una qüestió de supervivència també per a la integració política, i per tant hem de provocar un canvi en les condicions socials i econòmiques d'Europa.

Jürgen Habermas va fer una sàvia afirmació quan va dir que els governs que segueixen polítiques intervencionistes enlloc de neoliberals només poden fer realitat les seves visions d'una societat europea pròspera si poden confiar en una Unió Europea forta, capaç de parlar amb una veu a nivell internacional. En altres paraules, serà molt més fàcil resoldre la crisi social amb la que s'enfronta actualment Europa, donades les condicions econòmiques que prevalen a nivell internacional, si Europa està altament integrada que no pas si es limita a les dimensions actuals del Mercat Únic Europeu. Reforçada d'aquesta manera, Europa seria la resposta a la globalització més que no una expressió d'aquesta. Avui dia, molta gent té la impressió que els esdeveniments en general, és a dir la globalització a escala internacional, colpejaran inevitablement Europa com actes divins, amb conseqüències unidimensionals, i que les actuals polítiques de la Unió Europea no proporcionen respostes a la globalització. Si podem acceptar que Europa se suposa que no ha de ser una expressió de la globalització, sinó una resposta temptativa a aquesta, el consegüent consens podria ser el punt de partida per a una estratègia comú dels partits socialdemòcrates i de centre-esquerra europeus.

A propòsit d'això, aquestes idees no estan limitades al pensament socialdemòcrata. El primer ministre cristianodemòcrata de Luxemburg, Jean-Claude Juncker, per exemple, ha declarat repetidament que els interessos dels treballadors mereixen una major consideració a la Unió Europea, i que Europa no és l'Europa dels ministres de finances i els banquers, l'Europa dels buròcrates i els ministres d'exteriors. Europa ha de ser també una Europa de la gent, gent que té el dret de sentir-se a gust en aquest continent, perquè pot gaudir dels beneficis d'un model social que es correspon amb les seves aspiracions i visions d'una bona vida.

El model europeu és impensable sense una dimensió social

En el context que ens trobem ho trobo la qüestió més crucial. El model europeu és impensable sense una dimensió social. Vladimir Spidla, el nou Comissari Europeu d'Ocupació, Afers Socials i Igualtat d'Oportunitats, expressava aquest pensament molt precisament quan va dir: "El model social europeu es basa en una sèrie de valors comuns. Aquests valors són compartits per tots els Estats Membres. Entre aquests valors fonamentals hi ha el compromís per la democràcia, el rebuig de tota mena de discriminació, l'accés universal a l'educació, una atenció sanitària accessible i de bona qualitat, igualtat de gèneres, solidaritat i equitat, el reconeixement del rol dels agents socials i del diàleg social. Aquests valors són

constitutius per a Europa. En altres paraules, Europa acaba quan aquests valors no són compartits." Al meu parer, aquesta és una excel·lent descripció del caràcter constituït de la dimensió social tant per a la identitat europea com per al model de civilització europeu. En conseqüència, el propòsit d'integració europea ha d'eliminar friccions, no només pel que fa a conflictes entre estats, que en el passat havien provocat guerres, sinó també pel que fa a escurçar la distància entre rics i pobres, entre els qui són acceptats i respectats a les seves comunitats i els qui en són exclosos, entre els qui comparteixen el progrés econòmic i els qui no.

L'ampliació de la UE: la solidaritat depèn de la reciprocitat

Sóc de l'opinió que l'admissió dels països de l'Europa Central i de l'Est a la Unió Europea ha suposat un gran pas endavant cap a aquest objectiu, ja que les línies frontereres històriques entre estats s'han superat. Malgrat tot, això no ens allibera de la tasca de treballar en la implementació de polítiques dissenyades per superar les línies frontereres que divideixen les societats dels nostres dies. Tot i així, ens hem de preguntar si, com a conseqüència d'aquesta ampliació històrica amb els països de l'Europa Central i de l'Est, una ampliació continuada a gran velocitat no podria debilitar la capacitat de presa de decisions de la UE pel que fa a conflictes entre estats. Per dir-ho francament, em preocupa menys si els potencials estats membres compleixen els criteris d'admissió que la capacitat d'absorció de la pròpia Unió. Actualment ja patim com, sota les condicions predominants, resulta extremadament difícil arribar a acords sobre el finançament de les polítiques de la UE, i com alguns estats membres individuals abusen del principi de solidaritat – un principi fonamental d'acció comunitària – d'una manera molt egoïsta. La solidaritat depèn de la reciprocitat; s'aplica a tothom, també als nous estats membres, i no permet cap mena de descompte. Personalment tampoc puc entendre com es pot justificar que nous estats membres que es beneficien del principi de solidaritat i disposen de fons europeus, igual que antics estats membres que s'enfronten a dificultats estructurals, utilitzin aquests beneficis per finançar impostos i en particular per fer dúmping d'impostos sobre els beneficis, cosa que posa el finançament global de l'estat del benestar a Europa en una situació de risc.

Crec que les condicions predominants exigeixen una redefinició fonamental del concepte de solidaritat, que ha de ser més just. Mantenir els drets actualment reclamats i exercits té el perill que no es puguin abordar nous reptes, que se sostinguin els interessos especials, i que el projecte d'integració en resulti la víctima.

Europa ha d'iniciar un diàleg amb els seus ciutadans

Fins i tot abans del fracàs dels referèndums a França i els Països Baixos, jo ja notava que la UE tenia problemes. Els senyals de crisi eren visibles des de feia temps. Europa ha d'iniciar un diàleg amb els seus ciutadans, especialment en un assumpte clau: com es poden beneficiar tangiblement les persones de la integració europea a la seva vida quotidiana? Personalment, crec que no es pot culpar la població europea per sentir-se insatisfeta amb els actuals resultats de la presa de decisions polítiques a Europa. A la vista dels febles índexs de creixement, uns índexs d'atur persistentment elevats, la distància creixent entre rics i pobres, no es pot culpar la gent per preguntar-se a quins objectius serveix Europa. Tot i que és la nostra obligació destacar el paper de la Unió Europea en el manteniment de la pau, crec que aquest argument sol ja no és suficient per assegurar la lleialtat de la població al projecte europeu.

És per això que consideraria perfectament raonable i molt oportú abordar aquesta insatisfacció amb el present estat d'Europa que articulen els ciutadans a tot el continent. Aquesta confrontació amb les preocupacions de la gent ens portarà inevitablement a la pregunta de quina hauria de ser la naturalesa del canvi polític a Europa. Què s'ha de fer diferent per augmentar els beneficis pràctics que obtingui la gent pel fet de ser membre de la Unió?

Combatre amb eficàcia l'atur a Europa

Crec que els beneficis pràctics augmentaran un cop aconseguim combatre eficaçment l'atur a Europa, que es podria aconseguir en un abast limitat a nivell nacional, però que certament tindria més d'èxit si s'acordés a nivell internacional. Si Àustria decidís avui implementar una política econòmica expansiva, la situació milloraria, tot i que part dels efectes provocats s'evaporarien, a menys que els nostres països veïns, o els països de la zona euro, adoptessin la mateixa política econòmica o una similar. Això implica que, a part de les moltes tasques que cal realitzar a nivell nacional, combatre eficaçment l'atur és una tasca clau de la Unió Europea, si és que el projecte europeu ha de tirar endavant per al millor interès dels ciutadans d'Europa.

Una altra cosa: es pot estar en desacord amb algunes de les polítiques de Tony Blair; tot i això, estic d'acord amb ell quan diu que els subsidis agrícoles tradicionals, que

–i ho dic entre parèntesis– beneficien en primer lloc i principalment les grans empreses agrícoles i no pas els pagesos petits o orgànics, són massa elevats i que una Europa que mira al futur i vol presentar una resposta a la globalització ha de ser una Europa que inverteixi molt més en ciència, recerca i universitats. Prenent aquesta posició com a punt de partida, conclou que els tradicionals subsidis agrícoles de la Unió Europea s’han de reduir a favor d’una més gran despesa en ciència i recerca. Crec que aquesta manera d’abordar-ho és molt més apropiada per afrontar els reptes als que s’enfronta actualment Europa que no pas el manteniment d’interessos creats.

Tony Blair té raó quan diu: “Si volem que la nostra economia estigui a l’alçada dels reptes futurs, en algun punt ens hem d’assegurar que el pressupost està en línia amb les prioritats econòmiques dels nostres ciutadans, de les nostres empreses i de la nostra força de treball.”

El pressupost europeu: s’han de marcar noves prioritats

En conseqüència, hauria estat necessari realinear les prioritats polítiques d’Europa també en el context de les negociacions pel pressupost comunitari. És una llàstima que aquestes negociacions acabessin amb un compromís tebi, preservant les estructures de polítiques i de despesa fins al 2013. La vaga declaració d’intencions per avaluar el desenvolupament pressupostari novament el 2008 no ajuda gaire. De fet, la mateixa política pressupostària equivocada s’ha prolongat fins al 2013. Això implica perpetuar un finançament excessiu de les estructures agrícoles, el que, entre altres, provoca que grans parcel·les de terra a Europa esdevinguin terres ermes i arruïna els pagesos dels països en vies de desenvolupament, cosa que és contrària a qualsevol mena de manera d’abordar el desenvolupament basada en la solidaritat. Aquesta serà la conseqüència d’un canvi zero fins al 2013. Crec que hauria estat més prudent continuar negociant i discutint que perpetuar polítiques errònies durant els propers anys. Ni un cèntim més per a recerca i desenvolupament fins a l’any 2013 posa en un clar desavantatge una Europa que competeix pel coneixement, competeix pels millors cervells, competeix en el desenvolupament de productes i serveis que tinguin èxit al mercat mundial. Crec que Europa ha de fixar noves prioritats, centrant-se en recerca i desenvolupament, on promoure el creixement i les infraestructures, una millor coordinació de les polítiques fiscals, i –una qüestió particularment urgent– alinear les polítiques de migració.

Hans Rauscher, famós columnista austríac, va analitzar amb molta precisió el dilema al qual ens enfrontem avui: una força de treball barata i poc capacitada es veu atreta des de diferents parts del món per realitzar feines dures, brutes i perilloses per un sou baix – el senyor Rauscher anomena aquesta mena de feines “treballs de mula”. Al mateix temps, però, no hi ha prou feines d'aquesta mena per oferir. Com a resultat, els joves, sobretot immigrants de segona generació, s'han quedat sense els “treballs de mula” per als quals van contractar originàriament els seus pares, i com a resultat pateixen un tipus particular de desorientació i desesperança.

Només hi ha una resposta possible a aquesta situació, bàsicament invertir quantitats enormes per establir un sistema educatiu que proporcioni oportunitats iguals a tots els estudiants. Els estats membres del centre d'Europa, sobretot Àustria i Alemanya, s'han d'assenyalar a si mateixos amb un dit culpable, atès que els seus sistemes educatius estan dissenyats per perpetuar les diferències ètniques i socials. Un sistema educatiu que serveixi a la integració i superi les diferències d'origen ètnic i social serà molt més apropiat per proporcionar una perspectiva de vida als immigrants i els seus fills. Reformar els nostres sistemes educatius a aquest efecte sembla una tasca clau si parlem d'abordar els reptes actuals.

Els mecanismes de legitimació d'Europa

Europa està tenint dificultats perquè els seus mecanismes de legitimació són immensament complexos. Què vull dir amb això? Qualsevol persona insatisfeta amb la política domèstica d'Àustria no es qüestionarà directament la legitimitat de la nació austríaca, sinó que més aviat arribarà a la conclusió lògica que l'administració no funciona correctament i que s'hauria de canviar a les següents eleccions. És diferent en el cas d'Europa. Si la gent, per diverses raons, no se sent satisfeta amb les polítiques europees tendeix a qüestionar l'existència mateixa de la Unió Europea, per la simple raó que el seu mecanisme de legitimació és diferent. No existeix res de semblant a una identitat europea arrelada. Europa ha de justificar la seva pròpia existència cada vegada mitjançant la presa i execució de decisions polítiques. La Unió Europea està per tant exposada a una pressió molt més gran que els seus estats membres. L'absència de mecanismes apropiats per desempallegar-se dels polítics indesitjats se suma al problema. A l'estat nació això és fàcil. Hi ha eleccions al parlament nacional i al govern impopular se'l fa fora del poder a les urnes i se'l substitueix per un altre, que té l'oportunitat de demostrar la seva superioritat. Però, ¿com fer fora del poder a les urnes a nivell europeu, considerant el complex sistema

d'institucions –Parlament, Consell, Comissió– i el fet que la majoria dels ciutadans no en tenen ni idea de quins poders té cadascuna d'aquestes institucions ni sobre quines qüestions? Com a ciutadà corrent, simplement no tinc el poder de fer fora del poder a les urnes els polítics irresponsables. Aquest poder, però, és una condició prèvia fonamental per a la democràcia: és el requeriment que els qui estan subjectes a les normes, o sigui els ciutadans, poden elegir desempallegar-se dels seus governants. Aquesta és la diferència entre els sistemes de govern democràtics i els no democràtics. És clar que hi ha altres diferències, però la diferència principal és, com em desempallego dels meus governants? A nivell de la Unió Europea la gent no veu la manera de fer fora del poder a les urnes aquells les polítiques dels quals desaproven, ni tan sols amb un Parlament Europeu amb una composició diferent, que naturalment ja significaria alguna diferència.

Eleccions directes dels agents del govern de la UE

És per això que ja fa bastant de temps que sóc de l'opinió que, si volem enfortir Europa, hem de tenir eleccions directes dels agents del govern. Una opció seria que el president de la Comissió de la UE es decidís pel resultat de les eleccions al Parlament Europeu. Una altra opció seria l'elecció directa d'un president europeu, encara que això no es correspongui amb la tradició constitucional de la majoria dels estats membres. Per tant, hi ha diverses opcions, però al meu parer hem d'avançar inevitablement en aquesta direcció, si volem fer que la interacció entre govern i oposició, entre satisfacció i insatisfacció, sigui visible per als ciutadans europeus. Crec que això seria important i per tant em sap greu que fins ara no s'hagi pogut adoptar l'esborrany de Constitució, atès que hauria comportat millores considerables, especialment en el context en el qual ens trobem. També pel que fa als drets del Parlament Europeu, la Constitució hauria marcat un progrés considerable. Hi ha el perill que en cas que no s'adopti la Constitució Europea, qualsevol aprofundiment en la democratització de la Unió es retardi greument, cosa que se sumaria al problema abans esmentat, enlloc de rectificar-lo.

També s'ha d'assenyalar que els partits polítics, en tant que actors principals del sistema democràtic, com a mínim a nivell nacional, no han aconseguit fins ara establir unes estructures europees apropiades, comparables amb les estructures a nivell nacional. No excloc d'aquesta crítica els partits socialdemòcrates europeus. Encara tenim més una associació o federació de diferents partits nacionals que no pas un Partit Socialdemòcrata Europeu, i el mateix s'aplica a la resta de grups polítics.

Crec que sense establir partits polítics a nivell europeu mai no hi haurà prou consciència pública a Europa sobre Europa, i mai no hi haurà l'espai polític europeu que tant caldria, sense el qual els objectius d'integració abans destacats no es podran assolir.

Dotar la Unió Europea de les eines que necessita

Per tant, ens trobem en una situació paradoxal. D'una banda, els ciutadans europeus tenen elevades expectatives d'Europa; d'altra banda, hi ha poca voluntat de dotar la Unió Europea de les eines que necessita per assolir aquests objectius. Amb freqüència, sorgeixen disputes impulsades per interessos mesquins, que no només perjudiquen la creativitat europea, les visions europees i el somni europeu, sinó encara pitjor, en moltes instàncies perjudiquen els millors interessos de la població europea.

Estic a favor d'implementar totes les mesures factibles en absència d'un consens sobre una gran visió per a Europa. Estic a favor de fer el que sigui factible i serveixi a la prosperitat i el benestar de la gent europea. Estic d'acord amb Timothy Garton Ash, una autèntica eminència sobre qüestions europees, que va escriure a *The Guardian* a finals d'octubre: "Europa hauria de ser com un gran laboratori experimental, on els països miressin constantment per sobre de l'espalla dels altres països i es robessin les millors idees els uns als altres. Estem d'acord amb els objectius, un creixement i una productivitat més grans, més innovació, menys atur, reducció de la pobresa. No hi hem d'arribar per la mateixa ruta." Ho trobo una manera pragmàtica d'abordar algunes de les qüestions econòmiques i socials més urgents a Europa, i així recuperar l'impuls suficient perquè la gent no pensi en Europa únicament en termes escèptics, i que la nostra visió d'una integració més profunda pugui fer-se finalment realitat.

Contra aquests antecedents, considero el "Forum Scholars for European Social Democracy" –una xarxa d'acadèmics i experts socialdemòcrates– com una formidable iniciativa, atès que fomenta un intercanvi d'experiències i objectius sobre la base de valors comuns i el principi del pluralisme. Entre el compromís i les noves idees, Europa necessita un pragmatisme que toqui de peus a terra i que li permeti actuar i posar en pràctica el que és factible. La crisi ja no és latent, ha esdevingut manifesta, i se'ns demana que contribuïm en la part que ens toca a la seva resolució.

Fundació
Rafael Campalans

